

DİYÂRBEKİRLİ
NİGÂHÎ

DÎVÂN

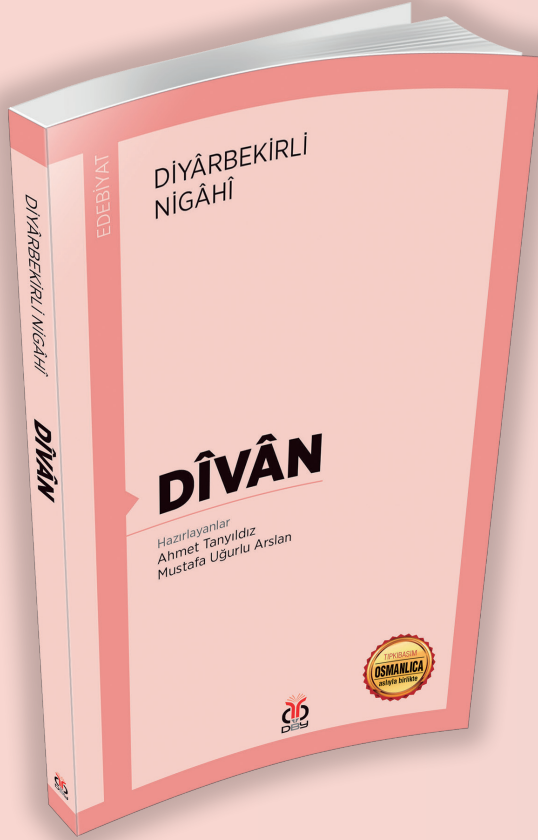
Hazırlayanlar
Ahmet Tanyıldız
Mustafa Uğurlu Arslan

DIYÂRBEKİRLİ NİGÂHÎ

DÎVÂN

Hazırlayanlar
Ahmet Tanyıldız
Mustafa Uğurlu Arslan

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

Diyârbekirli Nigâhî

DÎVÂN

Hazırlayanlar
Ahmet Tanyıldız
Mustafa Uğurlu Arslan

“dün”den öğrendiklerimizle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”larımızı aydınlatır.

© DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI, 2017

DBY: 38

Edebiyat: 10

ISBN: 978-605-4635-37-5

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:

İstanbul, 2017

Hazırlayanlar:

Ahmet Tanyıldız

Mustafa Uğurlu Arslan

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Dizi Editörü:

Furkan Öztürk

Editör:

Prof. Dr. Kemal Timur

Sayfa Düzeni:

DBY Ajans

Kapak Uygulama:

Emre Güngör

Baskı/Cilt:

Birlik Ozalit

Nişpetiye Mah. Birlik Sok. No: 2 Zemin Kat

Nevin Arıcan Plaza - Levent Beşiktaş / İstanbul

Tel: +90 212 269 30 00 Sertifika No: 20179

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Diyârbekirli Nigâhî, Dîvân

Hazırlayanlar: Ahmet Tanyıldız, Mustafa Uğurlu Arslan

ISBN: 978-605-4635-37-5 Ebat: 12,0 x 19,5 cm 144 s. Dizin var.

1. Edebiyat 2. Türk Edebiyatı 3. Diyârbekirli Nigâhî 4. Dîvân

İçindekiler

Kısaltmalar	6
Ön Söz.....	7
Giriş.....	11
Hayatı ve Şahsiyeti.....	15
<i>Ümmî Bir Şâir miydi?</i>	16
<i>Tasavvufî Mensubiyeti</i>	18
<i>Şâirliği ve Ma'nâ Âlemine Yön Verenler</i>	22
<i>Diyârbekir Şiir Âlemine Etkileri</i>	27
Şiirleri	33
<i>Ali Emîri Efendi'nin İstinsâh Ettiği Metin Hakkında</i> ...	33
<i>Şiirlerin Aktarılmasında İzlenen Yöntem</i>	36
Dîvân - Metin	37-87
Kaynakça.....	89
Dizin	93
Dîvân - Tıpkıbasım	97-144

AHMET TANYILDIZ, 1981 yılında Adıyaman Kâhta’da doğdu.

2003 yılında Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun oldu. Yüksek lisansını 2005 yılında Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde, Prof. Dr. Osman Horata danışmanlığında *Uzun Firdevsî ve Münâzara-i Seyf ü Kalem*’i adlı teziyle tamamladı. Doktorasını 2010 yılında Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Prof. Dr. Atabey Kılıç danışmanlığında *İsmâîl Rusûhî-i Ankaravî - Şerh-i Mesnevî (I. Cilt)* adlı teziyle tamamladı. 2011 yılında yardımcı doçent; 2014 yılında da doçent olan Tanyıldız, hâlen Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesidir.

İletişim: ahmettanyildiz@gmail.com

MUSTAFA UĞURLU ARSLAN, 1980 Yılında Diyarbakır’ın

Çüngüş ilçesinde doğdu. 2006 yılında Lefke Avrupa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun oldu. 2008 yılında Prof. Dr. Cihan Okuyucu danışmanlığında *Ali Emîrî Efendi ve Dîvânı* adlı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. 2009 yılında *Türkçe Yazma Eserlerin Kataloglanması Projesi* kapsamında Millet Kütüphanesi’nde çalıştı. 2015 yılında Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Doç. Dr. Ahmet Tanyıldız danışmanlığında *Türk Edebiyatında Temîmü’l-Dârî Hikâyeleri (İnceleme-Metin)* adlı tezi ile doktorasını tamamladı. 2016 yılında Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne Yrd. Doç. Dr. olarak atanan Arslan, hâlen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İletişim: mustafaugurlum@gmail.com

Ön Söz

Tarihin ilk dönemlerinden bu yana engin birikimi sayesinde adeta bir kültür havzası hâline gelen Diyârbekir, farklı din ve dillerde sanatını icra eden yüzlerce şahsiyetin yetiştiği bir şehir olarak dikkat çeker. Bu şehir İslâmiyet’le müşerref olduktan sonra ilim ve sanatta daha da mesafe katetmiş, hususen IX. yüzyıldan itibaren her biri kendi alanında muteber birçok devlet adamı, âlim, sanatkâr ve edîb yetiştirmiştir. Son döneme kadar hâkimiyetini muhafaza etmiş olan Dîvân edebiyatı geleneği içinde sayılabileceğimiz Nigâhî de bu şehrin yetiştirmiş olduğu sıradışı şahsiyetlerden biridir.

Elinizdeki eser XIX. yüzyılda yaşamış olan Nigâhî’nin hayatı, şahsiyeti ve şiirlerini ihtiva etmektedir. Arûz ve hece ile söylediği şiirlerinde coşkun söylemi ve samimi ifadeleri ile okuyucuyu sarmalayan Nigâhî, yaşadığı dönemin edebiyat meclislerini şenlendirmiş, kendinden sonraki dönemlere de tesir etmiştir. Üst düzey şâirler tarafından beğenilip tanzîr edilen şiirleri, ayrıca şehrin tüm edebî ortamlarında takdir görmüştür.

Çalışmanın giriş bölümünde sınırlı sayıdaki kaynaktan hareketle şâirin hayatı ve şahsiyeti anlatılmaya çalışılmış, onun tasavvufî mensubiyeti, şâirliği ve Diyârbekir'in edebiyat geleneğine olan katkılarına temas edilmiştir. İkinci kısımda Nigâhî'nin şiirleri ele alınmıştır. Son kısımda ise Alî Emîrî Efendi'nin hatt-ı destiyle günümüze kalan Dîvân metninin tıpkıbasımına yer verilmiştir. Eser mürettep bir dîvân olmamakla beraber isimlendirirken yazma metinde yer alan “Dîvân” ifadesini biz de koruduk.

Eseri yayıma hazırlarken sınırlı sayıda biyografik çalışma bize kaynaklık etti. İlk örnekler Alî Emîrî Efendi ve Şevket Beysanoğlu, daha sonrasında ise Şefik Korkusuz, Mehmet Sait Mermutlu ve Bülent Akın'ın kıymetli çalışmaları istifade ettiğimiz eserler arasındadır. Nigâhî'nin hayatı ile ilgili sınırlı bilgileri ve şiirlerinden seçkileri ihtiva eden çalışmaların dışında Mehmet Sait Mermutlu'nun Dîvân metnini ve şiirlerin tasavvufî tahlilini ele alan iki değerli makalesi bulunmaktadır. Sayın Mermutlu'nun çalışmasında ele aldığı tahlilî konulara bu neşirde ayrıca temas etme ihtiyacı duymadık. Nigâhî'ye ait şiirlerin tespit ve neşrinde ise Alî Emîrî Efendi'nin istinsah ettiği Dîvân metni başta olmak üzere Diyârbekirli şâirlerin manzumelerini ihtiva eden bir *Mecmûa-i Eş'âr* ve ilgili diğer kaynakları da esas aldık.

Bu çalışmanın vücuda gelmesinde birçok hocamızın ve dostumuzun destek ve teşviki oldu. Başta eseri okuyup değerlendiren kıymetli üstadımız Prof. Dr. Kemal Timur'a ve değerli büyüğümüz Dr. Abdülkadir Dağlar'a minnetle teşekkür ediyoruz. Çeşitli vesilelerle yardımlarını esirgemeyen dostlarımız Doç. Dr. Yunus Emre Gördük'e ve

Öğr. Gör. İsmail Kanbaz'a da müteşekkirimiz. Ayrıca eserin basım aşamasında desteklerini gördüğümüz Doç. Dr. Furkan Öztürk'e ve DBY Yayınları'na teşekkür ediyoruz.

Beşeriyete ait her şeyde olduğu gibi bu çalışmada da eksiklerimiz olacaktır. Sehvî ve hatalarımızı tespit edecek hüsn-i nazar sahibi ehl-i irfâna da müteşekkirimiz olacağımızı belirtmekten mutluluk duyuyoruz.

Eserin neşri vesilesiyle hikmet sâhibi Şâir Nigâhî'yi rahmetle yâd ediyor, bu eserin Diyârbekir kültürüne katkı sunmasını temenni ediyoruz.

Hidâyet ve tevfiğ Allâh'tandır.

Ahmet Tanyıldız - Mustafa Uğurlu Arslan

Giriş

Şehirler, mekânların yazdığı tarihlerdir. Bu mekânlarda tüm bir geçmişin, fizikî çevrenin, psikolojik etkileşimlerin ve kaynaşmanın yansımalarını buluruz. Sadece şehir isimlerinin kökenlerindeki değişimler incelense bile uygarlıkların kendi üstünlük gramerini zamanla nasıl oluşturdukları ve ortaya nasıl bir tarih yazımı çıktığı görülecektir.

Bir şehir tarihiyle, kültürüyle, mimarisiyle içinde yaşayan insanlara sanat ruhunu aşıyor, yaşama sevincini artırıyor ve kişileri derin tefekkürlere sevk ediyor ise bu durum, o şehrin somut yönlerinin soyut bir kimliğe bürünmeye başladığının en açık göstergesidir. Turgut Cansever, şehirleri “*Ahlâkın, sanatın, felsefenin ve dinî düşüncenin geliştiği ve insanın bu dünyadaki vazifesini -en üst düzeyde varlığının anlamını- tamamladığı mekânlar*” olarak tanımlamaktadır.¹

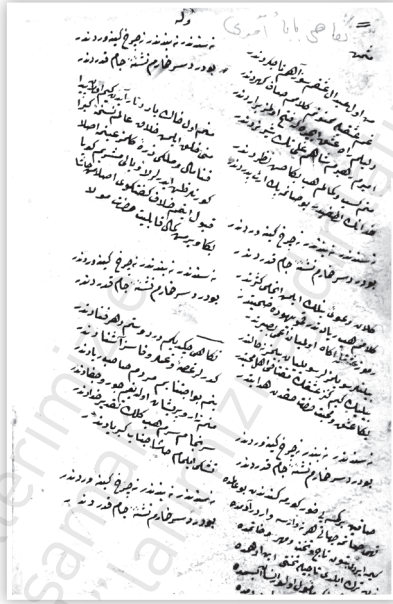
Mâzîdeki devletlerimizin serencamıyla kader birliği yapan edebî geleneğimiz umumiyetle idarî merkezlerde

¹ Turgut Cansever, *İslâm'da Şehir ve Mimari*, Timaş Yayınları, İstanbul 2006, s. 105.

bu mesele umumiyetle karine ve tahminlerle değerlendirilmiştir.

Kronolojik olarak Nigâhî isminin geçtiği ilk kaynak olan Diyârbekir Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki 577 numaralı *Mecmûa-i Eş'âr*'da şâir için *Nigâhî Baba*, *Nigâhî Baba Âmidî*, *Nigâhî-i Âmidî* tavsifi yapılmaktadır.¹¹ Bu mecmûada şâir için kullanılan *Baba* sıfatı onun tasavvufî mensubiyeti olduğuna dair bir karine olabilir.

Nigâhî'nin şiirlerini tedvîn eden Alî Emîrî Efendi onun bu yönüne değinmeyip ümmîliğine ve kimi değerli şiirlerinin varlığına vurgu yapmıştır.¹² Şevket Beysanoğlu, şâirin

Nigâhî'ye ait bir manzume,
Mecmûa-i Eş'âr, 128b

11 Bk. vr. 128b; vr. 154b; vr. 233b. Bu mecmûa hakkında yapılmış kıymetli bir tez çalışması da bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Büküm, *Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki 577 Nolu Mecmûanın Tanıtımı*, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2013.

12 Güner, a.g.e., s. 58

Bektaşî olduğunu ifade etmiş ve bu hususta herhangi bir ayrıntıya girmemiştir.¹³

Bülent Akın ise Beysanoğlu'na ilaveten onun Alevî-Bektaşî bir şâir olduğunu belirtir. Yazar konu ile ilgili ilk çalışmasında şâiri Alevî-Bektaşî bir divan şâiri; diğer bir yazısında ise Alevî-Bektaşî bir tekke şâiri olarak değerlendirmiştir. Yazarın konu ile ilgili eserinin adı ise *Diyarbakırlı Türkmen Alevî Âşıklar*'dır.¹⁴ Nigâhî'yi dîvân şâiri, tekke şâiri ve [dolaylı yönden âşık] olarak niteleyen yazar, onun Alevî-Bektaşî olduğuna iki yönden delil getirmeye çalışmıştır. İlki, hemen tüm şiirlerinde görüleceği üzere tasavvufî neşve ile bezenmiş muhtevadır ki buna aşağıda ayrıca temas edilecektir. İkincisi ise şiirlerinin şekil özellikleridir:

“...Nigâhî Baba'nın şiirlerinin divan tarzında olması ise bilhassa Alevî-Bektaşî şairlerinin şiirlerinde örneklerini çokça gördüğümüz 14'lü, 15'li ve 16'lı hece ölçülerine denk gelen ve halk şairlerinin divan, selis, kalenderî diye adlandırdıkları gazel, murabba, muhammes ve müseddes tarzındaki şiirlerle de ilişkilendirilmiştir.”¹⁵

Yazarın, Nigâhî'nin şiirlerindeki nazım şekillerinden hareketle kullandığı bu ifadeler onun tasavvufî mensubiyetini belirginleştirmede yetersiz kalmaktadır. Zira dîvânda arûz ve hece ile söylenmiş manzumeler bellidir ve şâirin her iki tarzda da muvaffak olduğu görülmektedir.

13 Beysanoğlu, a.g.e., s. 330.

14 Akın, a.g.e., s. 55; Akın, a.g.m.

15 Akın, a.g.e., s. 55.

Bu beyte nazîre olarak yazılan şiir Alî Emîrî Dîvânı'nda şu şekilde yer almaktadır:

Yâ Rab dil-i mahzûnuma eltâfını yâr et
Yâ Rab beni maksûduma îsâl ile var et

Yâ Rab keremin nûru ile eyle münevver
Yâ Rab beni âzâde-i havf-ı şeb-i târ et

Yâ Rab benem ol nâsic-i kâlâ-yı menâhî
Yâ Rab beni ihsânın ile vâsıl-ı kâr et

Yâ Râb benem ol gâris-i eşcâr-ı nevâhî
Yâ Râb ona afv u keremin berg ile bâr et

Yâ Rab ola mahşerde şefî Ahmed-i mürsel
Yâ Rab beni firdevs ile makrûn-ı mesâr et

Yâ Rab günehim çok ise de abd-i za'îfem
Yâ Rab beni vâreste-dil-i haşyet-i nâr et

Yâ Rab bana lutf etmez isen halime eyvâh
Yâ Rab beni feyzinle pesendîde-şî'âr et

Yâ Rab beni meydân-ı talebde koma râcil
Yâ Râb beni yek-rân-ı kemâlâta süvâr et

Yâ Râb beni kıl mihr-i Muhammed'le ser-efrâz
Yâ Râb dil-i sıdk-âverimi lem'a-nisâr et

Yâ Râb bana ver zenzeme-i vahdet-i aşkın
Yâ Râb beni gülzâr-ı kemâlinde hezâr et

Yâ Râb bu Emîrî'ye sadâkat kerem etdin
Yâ Râb onu himmet-res-i iklim ü diyâr et²¹

21 Bk. Alî Emîrî Dîvânı, Fatih Millet Kütüphanesi, AE MANZUM, No: 39, vr. 55 a.

DÎVÂN

METİN

[1 b]

1¹

MÜSEMME

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Ben ol abdâl-ı aşkam sûz-ı âhim tâ cigerdendir
Gam-ı aşk ile memlûyam kelâmım sâf güherdendir
Delilim râh-ı aşk içre ki feth olmaz bir erdendir
Benim kesb-i kemâlüm hep bana hüsn-i nazardandır
Emîrim rehberim şâhim Alî teg şîr-i nerdendir
Hudâ'nın lütfudur bu sanmayın irs-i pederdendir
Ne sendendir ne bendendir ne çarh-ı kîneverdendir
*Bu derdi ser-humârın neş'e-i câm-ı kaderdendir*²
- 2 Sakın da'vâ-yı benlik eyleme encâmı kesrettdir
Kelâmım hep riyâdandır kamu beyhûde sohbetdir
Rumûz-ı aşka bî-âgâh a'mâ-yı basîrettdir
Bilenler söylemezler söyleyen bilmez ne hâlettdir
Kilîdi kenz-i aşkın himmet-i ehl-i mahabbettdir
Bana aşk-ı mahabbet Hazret-i Hak'dan hidâyettdir
- [2 a] *Ne sendendir ne bendendir ne çarh-ı kîneverdendir*
Bu derdi ser-humârın neş'e-i câm-ı kaderdendir

1 Bu manzume ayrıca Diyârbekir Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki 577 numaralı şiir mecmuasında "Müsemme-Nigâhî Baba Âmidî" başlığı ile yer almaktadır (vr. 128b).

2 Bu beyit Nâbî'nin bir gazelinin matıdır. [Alî Emîrî'nin Notu]
Ne sendendir ne bendendir ne çarh-ı kîneverdendir
Bu derd-i ser humâr-ı neş'e-i câm-ı kaderdendir
Nâbî Dîvânı, Gazel 93; Bk. Ali Fuat Bilkan, *Nâbî Dîvânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997, s. 528).

- 3 Sakın [ha] kimseyi hor görme kendinden bu âlemde
Tehî sanma cihânı her ne varsa vardır âdemde
Kime etdi nübüvvet taht u tâcı mühr ü hâtemde
Neden terk eyledi taht ile tâcın İbn-i Edhem de
Dilersen her ne kim makbûl olur insân-ı ebsemde
Kamu vergi Hudâ'nındır tegâfûl etme bu demde
Ne sendendir ne bendendir ne çarh-ı kîneverdendir
Bu derdi ser-humârın neş'e-i câm-ı kaderdendir
- 4 Benem ol hâk u bâd u nâr u âbdan kim olan peydâ
Beni halk eyledi Hallâk-ı âlem nüsha-i kübrâ
Fenânın mâl ü mülki zerre gelmez aynıma aslâ
Görenler zann ederler lâ'ubâlî-meşrebem gûyâ
Kabûl etmem hilâf-ı güft ü gû aslâ ki ben hâşâ
Bana vermiş kemâl-i kâbiliyyet Hazret-i Mevlâ
Ne sendendir ne bendendir ne çarh-ı kîneverdendir
Bu derdi ser-humârın neş'e-i câm-ı kaderdendir
- [2b]
- 5 Nigâhî çekdiğim derd ü sitem dehr-i fenâdandır
Kederler gussalar gamlar vefâsız âşinâdandır
Benim bu ictinâbım merdüm-i sâhib-riyâdandır
Benim zâr u perîşân olduğum cevri ü cefâdandır
Ser-encâm-ı serim hep kilk-i takdîr-i Hudâ'dandır
Teşekkî eylemem hâşâ Cenâb-ı Kibriyâ'dandır
Ne sendendir ne bendendir ne çarh-ı kîneverdendir
Bu derdi ser-humârın neş'e-i câm-ı kaderdendir

Kaynakça

- ADAK, Abdurrahman, *Ali Emiri'nin Gözüyle Diyarbakırlı Şairler*; Kent Işıkları Yayınları, İstanbul 2012.
- AKIN, Bülent, *Diyarbakırlı Türkmen Alevi Âşıklar*; Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü Yayınları, Köln 2011.
- AKIN Bülent, "Nigâhî Baba", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=650>
- AKSOYAK, İsmail Hakkı, "Nigâhî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6520>.
- AKSOYAK, İsmail Hakkı, "Nigâhî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3432>.
- Ali Emîrî Efendi, *Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid*, Millet Kütüphanesi-Tarih 781/1.
- Ali Emîrî Efendi (1328) *Tezkire-yi Şu'arâ-yı Âmid, Birinci Cild*, Matba'a-i Âmidî, Dersa'âdet, 1328.
- BEYSANOĞLU, Şevket (1996), *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları I*, San Yayınları, Ankara 1996.
- BİLKAN, Ali Fuat, *Nâbî Divânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997.

- ERDOĞAN, Hilal, “Nutkî Alî Dede”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7440>.
- EREN, Hulusi, “Şa’bân Kâmî Efendî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2338>.
- GÜLDOĞAN, Vedat, *Diyarbakır Kültürü*, Kripto Yayınları, Ankara 2011.
- GÜNER, Galip-Nurhan Güner, *Alî Emîri-Esâmî-i Şu’arâ-yı Âmid*, Anıl Matbaası, Ankara 2003.
- İsmâîl Hakkı, *Rûhu’l-Beyân*, Dâru’l-Fıkr, C 9, Beyrut (Tarihsiz).
- KADIOĞLU, İdris, “Diyarbakır *Encümen-i Dânişi*’nin Üstad Şairi Âgâh ve Devrindeki Şairler Üzerindeki Etkisi”, *Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Diyarbakır 2010, Yıl 2, S 4, s. 35-45.
- KADIOĞLU, İdris, *Alî Emîri-Tezkire-i Şu’arâ-yı Âmid*, Sonçağ Yayınları, Ankara 2014.
- KARAMAN, Hayrettin vd., *Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâlî*, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.
- KARAVELİOĞLU, Murat-Fatih Tıgılı, “Nutkî’nin Aşka Dair Bir Mesnevisi: Kanûn-ı Muhabbet”, *İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2009, S. 40, s. 151-213.
- KORKUSUZ, M. Şefik, *Tezkire-i Meşâyih-i Âmid (Diyarbakır Velileri I-II)*, Kent Yayınları, İstanbul 2004.
- KORKUSUZ, Şefik, *Diyarbakırlı Şair Sırrı Hanım’ın Divanı*, Kent Yayınları, İstanbul 2005.
- MERMUTLU, Mehmet Sait, “Diyarbakırlı Nigâhî ve Dîvânçesi”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, S VII, Nisan 2012, s.151-189.
- MERMUTLU, Mehmet Sait, “Diyarbakırlı Nigâhî Dîvânçesi-Metin”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, S VIII, Kasım 2012, s. 129-167.

Dizin

A

- Abdulcelil Ağa 17
Acem 14
Âdem 23, 32, 62, 68, 74, 84
Âgâh 12, 27
Ahmed 12, 25, 26, 29, 84
Ahmed-i Mürşidî 13
Alî 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 33, 34, 35, 39, 43, 44, 53, 54, 58, 62, 64, 71, 74, 77, 82, 85, 86, 87
Alî Emîri Efendi 13, 14, 15, 19, 26, 27, 28, 33, 34, 35, 54, 87
Alî Nutkî Dede 22, 43
Ankâ 41
Azîz Mahmûd-ı Urnevî 79
Azîz-zâde Şeyh Ahmed Efendi 22, 26

B

- Bâtınî 21
Bektaşî 20, 21, 22, 43

C-Ç

- Ca’ferî 21
Ca’fer-i Sâdık 21
Cem 84, 86
Ceyhûn 49
Çâkerî Efendi 12

D

- Diyarbakır 12, 13, 14, 17, 25, 27, 28, 30, 34, 39, 47, 58, 73, 79, 85, 99, 100, 101
Diyarbakır Yazma Eser Kütüphanesi 19, 34, 39, 47, 58, 73, 99, 100, 101

E

Eflâtûn 67
Encümen-i Dâniş 27
Esâmî-i Şuarâ-yı Âmid 15
Eyyüb 23, 74

F

Fahr-i Âlem (Hz. Muhammed)
24, 32, 62, 64
Ferhâd 41, 47
Ferkadan 81

G

Gubârî Efendi 12

H

Hacı Bektaş-ı Velî 21, 23
Halîlî 12
Hallâc-ı Mansûr 23
Hâmî 12
Hâtem 84, 86
Hayder (Hz. Alî) 17, 21, 23,
32, 41, 44, 58, 63
Hayder-i Kerrâr (Hz. Alî) 21,
23, 41, 65
Hızr 32
Hünkâr (Hacı Bektaş-ı Velî)
21, 41
Hz. Alî 21, 23, 24

I-İ

Irâk 81

İbrâhîm İbn-i Edhem 23, 40,
74, 84
İffet Hanım 17
İskender 86
İsmâil Belîğ 14
İstanbul 11, 13, 14, 18, 35, 39,
43, 79

K

Kanber 44
Kandahâr 49
Kays 32, 41
Kirâmen Kâtibîn 58

L

Lebîb 12
Leylâ 61
Lokmân 27, 31, 42, 53, 67

M

Mansûr 54
Mecnûn 45, 47, 61
Mehmed Emîrî Efendi 12
Mervân 82
Mesîh 78, 81
Muhammed 17, 24, 26, 29, 44,
55, 58
Muhammed Bâkır 21, 23, 26,
43
Muharrem 69
Mûsâ 23, 72
Mustafâ 24, 44, 58, 85

N

Nâbî 12, 25, 39
Nigâhî 13, 14, 15, 16, 17, 18,
19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35,
39, 40, 42, 43, 44, 47, 48, 49,
52, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61,
63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71,
72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80,
81, 83, 84, 85, 86, 87, 99,
100, 101
Nutkî 22, 25, 43
Nutki (Nutkî) 22, 26, 43, 44,
72

P

Palancılar Çarşısı 17

S-Ş

Saîd Paşa 13
Sırrî Hanım 13, 18, 28, 30, 31,
56, 62, 79
Sultanahmet Camii 12
Süleymân 23, 42, 54, 61, 67,
78, 81
Şa'bân Kâmî 13, 22, 25, 26,
85

Şâh-ı Hayber (Hz. Alî) 17, 23,
24, 31, 58, 62
Şevket Beysanoğlu 15, 16, 19,
28, 34, 87
Şeyh Abdulkâdir 22, 26, 43, 44
Şeyh Abdülkâdir 22
Şeyh Ahmed Çelebi (Azîz-
zâde) 25, 79
Şeyh İsmail Çelebi 79
Şeyh Şükrü 17
Şîr-i Hak (Hz. Alî) 25, 84
Şîr-i Hudâ (Hz. Alî) 59
Şîr-i Yezdân (Hz. Alî) 21, 23,
41, 64

T

Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid 13,
14, 28, 54
Turgut Cansever 11

U

Ulu Cami 17

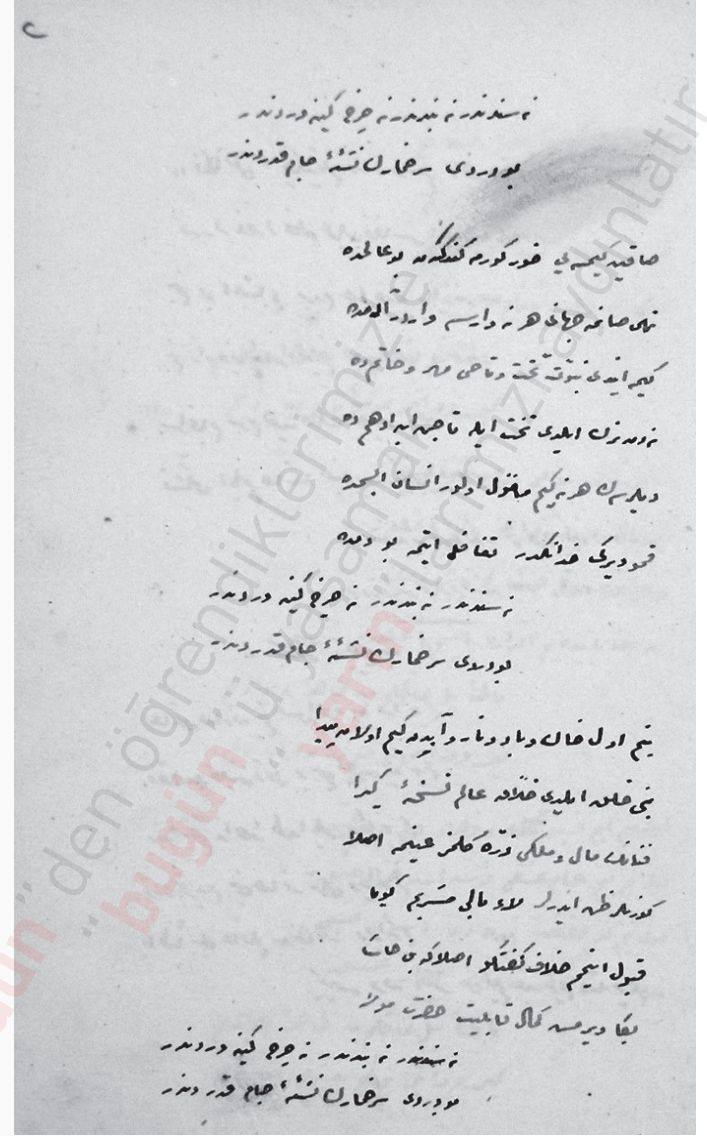
Y

Yûsuf 78

DÎVÂN

TIPKIBASIM

دیار بکرلی نگاهلی دیوانی

نقش

بنیادله ابدال عشم سوز آلم تا جلد دند -

عجم عجمه ایلیم مایوم حلام صاف کهر دند -

دلیم راو عجمه ایجه کیم قیج اولور براردند -

بیم کیمه کالم هیت بکامه نظر دند -

ایریم رحیم سالم علی نیک شیز دند -

هذلق لطفه بو صامایل ارت بید دند -

[1] نه سینه نه بدنه نه جوج کیمه در دند -

بوددی سرخمارک نسه حوام قدر دند -

صاقیه دکوی بیلق ایلیم ایچم کیم دند -

کلامت هید براند قوی بوردده صیحه -

رفور عقم بی آگاه اعماق لیه تبه -

بیله سولیزر سولیه بایریم هالته -

کلیدی کیم عصفقت هیت اهل محبت -

بکامه صیحه صیحه صیحه صیحه کیم دند -

برویت نای ندر بر خزلک نطالعیه -

دیار بکرلی نگاهلی دیوانی

MILLET GENEL KÜTÜPHANECİ
KISIM : A. E. Meşum
ESKİ KAYIT No. 464/4
YENİ KAYIT No. CD 8768
TASNİF No.

ایریم
۴۷۶

DIYÂRBEKİRLİ NİGÂHÎ DÎVÂN

Diyârbekir şairler silsilesinin önemli simalarından biri olan Nigâhî, on sekizinci yüzyılın son çeyreği ile on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına kadar yaşamıştır. Hayatı ve şahsiyetiyle ilgili yeterli malumat bulunmayan şairin seksen yıl yaşadığı ve H. 1277 (M. 1860-61)'de vefât ettiği bilinmektedir. Düzenli bir eğitim alıp almadığı da müphem olan şair, tasavvufî mensubiyeti ve yaşadığı şehir kastedilerek *Nigâhî Baba, Diyârbekirli Nigâhî, Nigâhî-i Âmidî* adlarıyla anılmıştır. Hafızasında eski şâirlere ait çok sayıda şiir bulunan ve tabîî bir şairlik yeteneği olan şairin mevcut şiirleri içerisinde kıymetli parçalar dikkat çeker.

Bu eser, Alî Emîrî Efendi tarafından tedvin edilen Nigâhî'ye ait şiirleri ihtiva etmektedir. Diyarbakır Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunan bir *Mecmûa-i Eş'âr*'daki örnekler de dîvândaki şiirleriyle mukayese edilmiştir. Dîvân metninden önce Nigâhî'nin hayatı ve edebî kişiliğine temas edilmiş, şairin Diyârbekir edebî muhiti içerisindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu neşirle dervîş-meşrep hayatı, hikmetli ve coşkulu şiirleriyle edebiyat meclislerinin vazgeçilmez şahsiyetlerinden biri olan Nigâhî'nin günümüz okuruna tanıtılması hedeflenmekte ve Dîvân'ın Diyârbekir kültürüne ve saha araştırmalarına katkı sunması temenni edilmektedir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN: 978-605-4635-37-5

9 786054 635375